

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاښد تن من مباد بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

استاد محمد اسحاق برکت

ویرجینیا - ۲۱ می ۲۰۱۰

بیانید پښتو بیاموزیم

ګړنۍ پښتو او لغتونه

(محاوره و لغات پښتو)

د پښتو ۱۴ لوست

(درس ۱۴ پښتو)

پیش از آنکه به درس امروز آغاز کنیم، یاد آوری میشود که در وقت نوشتن درسهای پښتو بعضی اوقات اشتباهات املائی خلاف دستور (آنچه در درس همانروز و یا درسهای گذشته منحصیث قاعده و دستور آورده میشود) صورت میگیرد. از علاقه مندان درسهای پښتو آرزومند است تا قاعده و دستور را رعایت نمایند. مثلاً در درس ۱۳ پښتو، اسم فاعل (خورل) عوض "خوړونکي"، "خوړونی" نوشته شده که حتماً آنرا طبق قاعده "خوړونکي" میخوانید و مینویسید.

همچنان آنجا "زېړنتون" به ژ - ژاله یعنی "زېړنتون" نوشته شده که درست نیست زیرا این اسم مکان از مصدر "زېړول و زېړېدل" بمعنای زائیدن و تولدشدن ساخته میشود که اسم فاعل آنها "زېړوونکي و زېړېدونکي" میباشد.

زېړنتون به معنای زایشگاه، جایی که طفل زیر مراقبت دُکتوران و نرسها تولد میشود.

زېړنځی یعنی محل و جای تولد. به مثالهای ذیل توجه فرمائید:

– احمد د کابل په زېړنتون کې په کال ۱۹۶۰ زېږدیز یا زېږ (میلادی) کې دغې نړۍ ته سترګې رغړولي دي، نو ځکه وایو چې د احمد زېړنځی کابل دي نه زېړنتون.

– غیاث خان زموږ صنفی په جلال آباد کې زېړېدلی دی، نو ځکه دی پخپلو ټولو پانو کې خپل زېړنځی جلال آباد لیکي.

و اما "پېړنتون" یعنی محل و مرجع شناسائی و "پېړنځی" یعنی محل معرفت دو و یا چند نفر باهم، از مصدر "پېړندل" به معنای شناختن به ژ - ژاله نوشته میشود.

صورت تشخیص و تفریق ایندو (ژ - ږ) در درس (حروف مخصوص پښتو) تشریح شده.

اکنون توجه شما را به درس امروز که حاوی چند لغت مرکب پښتو که معنی تحت اللفظ آنها بی معنی و بی مفهوم بوده اما معنای اصطلاحی آنها بسیار زیبا، پر محتوا و به پیمانۀ وسیع مورد استعمال دارند و آنها عبارتند از:

۱- لاس په سر: نادم، پشیمان، توبه گار و دست کشیدن

احمد له کوچنیوالی په غلا لاسپوري کاوه اوغلا د هغه دنده سوي وه نو کله چې د پولیسو لاس ته ورغی اوڅه بنایسته ډېره موده بندي شو اوس پوه شو چې دا کار ښه کارندی نو دادی چې اوس له خپلو کړو وړولاس په سر دی او هوډیې کړی چې وروسته لدې به په دغه کار لاسپوري نه کړي.

احمد از خردی (بچگی) به دزدی دست میازید و دزدی پیشه اوشده بود مگر بعد از آنکه بدست پولیس افتاد و خوب یک مدتی بندي شد اکنون دانست که این کار خوب نیست اینست که حالا از کار و بار دزدیش نادم و توبه گار است و تعهد کرده که بعد ازین به اینکار دست نمی یازد.

د دولت هغه مخالفین چې د څه مودې راهیسي یې په وسله واله جگړه لاس پورې کول ، اوس له جگړې نه لاس اخیستي او لاس په سر شوي دي.

آنچه از مخالفین دولت که از مدتی بدینسو به جنگ مسلحانه دست می یازیدند ، حال از جنگ دست برداشته و نادم شده اند.

۲- لاسپوري کول : اقدام کردن دست بردن و به کاری مبادرت ورزیدن

۳- سرغړول : سرکشی و بی اطاعتی کردن

بډې (رشوت) اخیستل ، غلا ، سود او داسې نور د خدای له اوامرو سرغړونه ده ، سرغړونکي به یوه ورځ د قانون منگلو (پنجه) ته ورشي.

۴- سرتکول : شکایت کردن و داد سر دادن

زموږ په کلي کې ټول خلک له دولتي چارواکو(زامداران دولتي) سرتکوي.

در قریه ما همه مردم از زامداران دولت شکایت دارند.

۵- مټي نغاړل : تصمیم گرفتن

ظفر خان چې اوس په ۱۲ ټولکي کې په لوست بوخت (مصروف) دی، پلاريې ورته وايي:

زویه (خویه)! له اوس نه مټي و نغاړه اوپه کلکه له ما سره کسم وکړه چې د پوهنتون په آزموینه کې به بریالی شي.

۶- پښې سپکول : گریختن و فرار کردن ، کنار رفتن

پرون شپه زموږ د گاونډي کور ته غلې راغلي وو کله چې په دوی باندې پولیسو چا په ووهله غلو پښې سپکې کړې او تری تم شول.

کله چې کور ته راتلم ، له لېږي مې لیدل چې د احمد گل دباغ په دېوال باندې دوه هلکان ختلي او مني یې ښکولي، تر څو چې زه رسیدم هغوی پښې سپکې کړې وې او تښتېدلې وو.

۷- لاس اخیستل : دست برداشتن

صمده ! گوره څو ځلي مې درته ويلي چې له سگرت څکولونه لاس واخله خو تا تر اوسه زما خبره نده (نه ده) منلې ، یوه ورځ به داسې لاس په سرشي چې کار به له کاره وتلی وي.

- تریتم (تری تم) : ناپدید و گم شدن

او سړیه ! چېرته یې ، بالکل نه ښکاري ؟ پرون مې له لېږي ولیده چې د ویالې په غاړه له ملگرو سره ناست وې خو تر څو چې زه ورسیدم ته تریتم سوی وې؟

برای گمشدن و گم کردن در پښتو بالترتیب دو لغت:

ورکېدل و ورکول نیز وسیعاً استعمال میشود.

تر بل لوست پوري الله مو مل شه او بريالي اوسئ!